

SVERIGE

INFÖR VÄRLDSKONFLIKTEN

NÄR detta skrives, har det nya världskriget rasat ej stort mer än en vecka. De tyska arméerna välta sig till synes oemotståndligt fram över Polen, medan på västfronten endast en del rekognoscerande franska framryckningsförsök gjorts i Saarområdet; Englands insatser ha hittills, utöver den inledande rensningen av världshaven, huvudsakligen inskränkt sig till att bombardera det danska Esbjerg, nedskjuta ett belgiskt plan samt flygbladsbesälla nordvästra Tyskland. Ännu har man ej, åtminstone ej i väster, förmärkt något av det beramade blixtkriget. Ännu så länge ha de krigförande bemödat sig om att iaktta en viss skonsamhet mot civilbefolkningen, ehuru ingen betvivlar att denna »gentlemanna-krigföring» blott tillhör konfliktens första trevande skede. Ännu vet ingen, vilka stater som ledda av »sacro egoismo» stå beredda att kasta sig in i striden vid lägligt ögonblick och i så fall på vilken sida; den tysk-ryska pakten och dess reflexverkningar ha skapat en internationell situation, fylld av flere frågetecken och väl mer förbryllande än någonsin tidigare vid utbrottet av en världsbrand.

För Sverige liksom för de samverkande alliansfria staterna har proklamerandet av neutralitet varit en rent automatisk akt. T. o. m. de radikala aktivister, som tidigare förordat vårt närmande till västmakternas »fredsfront» och nu senast i augusti barnafromt lekte med tanken på allians med Sovjetryssland i dess väntade kamp mot de fascistiska staterna, ha i sin besvikelse uppenbarligen tytt sig till neutralitetslinjen. Det återstår dock ännu att se, i vad mån regeringen har makt att förmå alla, organisationer och enskilda, att avstå från onutrala handlingar. Ingen kan genom dylika gagna Sverige eller ens sitt enskilda intresse men väl vålla obotlig skada eller förvärpa vårt lands redan tillräckliga försörjningssvårigheter.

Vår neutralitet måste innebära, att lika och strikta principer bli tillämpade vid handelsutbytet med samtliga de krigförande.

Vår neutralitet måste basera sig på insikten om vår oförmåga att påverka de ideologiska strömningarna i olika länder och vår avsaknad av varje rättighet att tillåta oss sådana subjektiva domslut över dem, som vi själva undanbedja oss av de krigförande. Vår neutralitet måste innebära varje avstående från engagemang i striderna om Versaillesfredens rester.

Men neutralitet kan nu, lika litet som under förra kriget, betyda att de utanförstående staterna skola förstummas inför exempelvis krigsmetodernas barbarisering och ännu mindre inför de stora staternas böjelser att sammanpressa neutralitetsrättigheterna till ett minimum. Icke minst den vikt, som de krigförande själva tillmätta den neutrala opinionen, utgör ett imperativ även för de små staterna att modigt söka fylla sin mission som världssamvete. Och neutralitet kan heller icke betyda, att vi skola kunna dölja för oss själva eller världen Sveriges och Nordens dominerande utrikespolitiska intresse. Oavsett alla ideologier och hur statsgränserna än må jämkas med nationalitetens eller vapnens rätt, måste detta vårt intresse vara att den barriär av nya stater, som uppstod vid Östersjön efter världskriget i huvudsak i enlighet med nationalitetsprinciperna, måtte kunna överleva kriget och bestå trots den tysk-ryska förtrustningen. I denna barriär och som dess starkaste länk behöver även Norden ett fritt och livsdugligt Polen. Just därför måste det vara en svensk förhoppning, att Tyskland, om det skulle förmå militärt krossa det i sin desperata strid isolerade Polen, efteråt skall finna det ligga i eget och den framtida fredens intresse att icke tillämpa det av tyskarna hatade Versaillesdiktatets principer mot landet. Och svensk opinion måste besinna, att en bestående tysk-rysk vänskap kan komma att rubba jämvikten vid Östersjön och att dessa stormakters fortsatta dynamiskt-maktpolitiska expansion i sig innefattar allvarliga faror för alla de mindre Östersjöstaterna och dessas faktiska integritet.

I Svensk Tidskrift har förut vid olika tillfällen sympatier uttalats för tanken på en samlingsregering under kritiska tider. Utan att ta ställning till de skäl för och emot denna, som med avseende å dagens situation kunna anföras, och utan att ingå på olika tänkbara former för att organisera det samarbete, vartill viljan i alla partier manifesterats, vilja vi nu endast understryka vikten av den starkaste sammanhållning mellan regeringen och övriga partiets ledning i de vitala utrikesfrågorna. Med all sannolikhet

— så långt man överhuvud kan förutse detta konsternerande krigsutvecklingsfaser — måste man särskilt räkna med starka påtryckningar från de krigförande mot ett litet neutralt land, innan de själva utmattats. Därför bör organiserandet av ett fast samarbete ej uppskjutas. Det är en rimlig fordran att alla de människor, som stå redo att offra sina liv för landet, oberoende av partiuppfattningar känna förvissningen att frågan om krig eller fred ej är regeringspartiernas sak utan hela nationens. Så länge de olika riskerna för Sveriges indragande i kriget ännu ej ens kunna förutsägas, måste former skapas som tillförsäkra alla åsiktsgrupper ej blott formellt utan även reellt inflytande på och delansvar i vår utrikespolitik. I denna fordran ligger ingen misstro till vår utrikesledning utan endast ett fastslående av att parlamentarismens regler genom sin söndring av nationen i maktägande och styrda ej äro tillämpliga, när det gäller statens liv och allas lika offer för dess försvar.

Redan vid denna tidpunkt har det hunnit bli uppenbart, att vår ekonomiska försvarsberedskap var planlösare och svagare än befarats. De talrika improvisationerna och de många som svampar ur jorden uppväxande, föga koordinerade nämnderna och kommissionerna ha skapat intrycket av att regeringen trots alla varsel överrumplats av kriget. Hamstrarnas härjningståg i butikerna, som försvårat regeringens arbete, ha diskrediterat samhällsandan och varit föga hoppningivande förebud. En arbetslöshet av farligare omfattning än kalkylerat synes oundviklig. Till följd av de stora materialanskaffningarna på sistone äro vi militärt relativt gott rustade, men ingen torde nu undgå att inse utbildningens otillräcklighet. Inkallelseförfarandets bristfälligheter lågo i öppen dag och kontrasterade mindre förmånligt mot de inkallades tjänstvillighet. Kort sagt: regeringen har mycket ogjort för att fylla vår beredskaps svagheter.

Ingen torde nu finna det vara tid för någon strid om det förflutna eller för någon »förmyndarräfst». Alla krafter måste i stället samordnas och koncentreras på dagens krav och framtidens. Tre önskemål vilja vi härmed främst anmäla.

I det svåra läge, vari myndigheterna befinna sig, böra dessa kunna påräkna medborgarnas lojala förståelse och stöd. Gläfsset på och hånet över kommissionerna från förra världskriget böra vi

nu kunna besparas. Mellan saklig, uppbyggande kritik och obstinat grinighet är ett stort steg.

Låt oss vidare förskonas från världskrigstidens gulascheri, som då mer än något annat underminerade samhällssolidariteten. Varje person, som under tider av andras krigsarbetslöshet och försakelser på restauranger eller annorstädes för den nyrikes utmanande levnadssätt, dömer ej endast sig själv utan dryper in ett gift i samhällskroppen.

Så länge vi lyckas hålla vår neutralitet, måste det tillses, att de värnpliktige och deras familjer genom rättvisa avlösningar, skäliga understöd och på annat sätt bibringas en känsla av landets tacksamhet. De utkallade få icke i fråga om anställningar eller avancemang bli åsidosatta till förmån för de frikallade. Ju mer de värnpliktige känna sig likaberättigade, desto större äro utsikterna för att det nuvarande försvarsintresset även skall bestå den förstärkta försvarsberedskapens prov.

Sannolikt har ett jättekrieg aldrig någonsin tillförne börjat med en sådan motvilja, avsky och krigströtthet bland de krigförande folken som denna gång. Likväl ha barnen till världskrigets krigsdeltagare, till dess fallna och invalider, tågat ut utan knot, i känslan av staternas eller idéernas bjudande intressen, för att förblöda på slagfälten. Man gripes av det heroiska i denna undergivna pliktuppfyllelse, där ingen får fråga efter egen fördel utan blott efter nationens krav och hänsynen till ofödda släktled. Man tvingas eftersinna den gynnade ställning, som småstaterna — levande utan expansiva intressen sitt eget stilla liv — i jämförelse med stormakterna ha. Sveriges ungdom behövde för 25 år sedan icke mejas ned. Den *kan* även denna gång förskonas från krigets ohyggligheter. Detta privilegium borde förplikta oss alla till samhällssolidariskt uppträdande och ge oss kraft att trots allt tacksamt bära kommande försakelser.